

ГР. ГЕТЬМА́НЕЦЬ
(ГР. СЬОГОБОЧНІЙ)

„І заговорили
Так, що й німець не второпа
Учитель великий,
А не то, щоб прості люде!
Т. Шевченко”

УКРАЇНІЗАЦІЯ чи ДІСКРЕДИТАЦІЯ?

(Як вони українізують Державу).

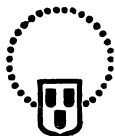
ГР.ГЕТЬМАНЕЦЬ
(ГР. СЬОГОВОЧНІЙ)

„І заговорили
Так, що й німець не второпа
Учитель великий,
А не то, щоб прості люде!“

Т. Шевченко.

УКРАЇНІЗАЦІЯ чи ДІСКРЕДИТАЦІЯ?

(Як вони українізують Державу).

НАКЛАДОМ АВТОРА.
1918.

До читачів.

Під сей час, коли укладаєть ся нова мапа Європи; коли на місці одного державного організму повстає кілька нових організмів; коли непереможним історичним ходом подій нашої Україні судило ся опинити ся в процесі творення з себе такого именно нового державного організму — Україна повинна би мати такий свій орган пресовий, звідки би могло лунати цілком свобідне незалежне слово; повинна би мати таку газету, яка була би дзеркалом нашого життя — тим свічадом, в якому відбивало ся б усе те добре й зле, що відповідальні люде — керманичі нашої політики, роблять, будучи поставлені долею коло державного будівництва.

На превеликий жаль ми не маємо такого органа. Партійність заїла наше життя. А стерно державного корабля — се, звісно трошки сильно сказано, поки що маємо тільки кістяк того корабля і невідомо, чи не зіпсують його мало досвідчені інженери наші — так коло будування того корабля стоять все партійні люде. Вони позаводили свої газети партійні, завданем яких суть нічого не містити такого, що кидало би тїнь недотепности чи недосвідчености на будівничих того корабля. Навпаки, у нас суть уже тенденції, щоб завести такі органи громадської ніби думки, а по суті — звичайнісїнькі офіціози на зразок колишньої „Россіи“ — щоб вони, сїї органи удавали, що „на Шипкѣ все спокійно“; що хатне сміття не повинно виносити ся на двір, а тим паче за ворота, бо ж то своє сміття, рідне!.

Короткозорість наших доморобних політиків не дає їм замислитись над тим, що те сміте може зачати

виносити на люде якийсь землячок — запроданець „меншостям“, яким українська державність — більмо в оці...

Виложеного тут коротенько мені здається цілком досить, аби шановний читач зрозумів, чому сей газетний по суті матеріал фейлетонного характеру і тимчасового значіння мусів появи́ти ся не на газетних шпальтах а в отському „метеликові“: немає ще такої газети, а факти життя просять ся на папір, для того хоч би, щоб перейти до історії будування незалежної самостійної Української Держави.

Автор.

17—IV 1918 р.

Як вони українізують Державу.

Чи пригадуєте ви собі, читачу, перші дні повороту української влади до Києва?

Чи пам'ятаєте, як та влада заходила ся коло українізації зверхніх ознак нашого життя?

— Обіжник за обіжником, розказ за розказом почали наші міністри видавати до підвладних їм урядів про негайну зміну всяких написів з російського на українське...

Навивпередки гнали наші відомства одне перед другим.

Ось міністер шляхів гостро наказує по лініях доріг: перефарбувати вивіски та таблиці й поробити скрізь українські написи.

Ось поспішаєть ся за ним другий міністр, справ внутрішніх, і видає ще гострішого наказу по своєму відомству.

Там дивись військовий міністер і собі: щоб неносили військові зверхніх ознак б. російської армії:.

— Геть „погони“! Геть царські кокарди!

Знаючи наших распродемократичних міністрів, я— грішний чоловік!— подумав собі: от що значить спізнати ся з нїмцем!

Се ж його вплив! Його наука! Сама українська влада не додумаєть ся до сього. Бож нї в одній соціа-

лістичній програмі не зазначено, як слід творити національну державу. Нї в якій соціалістичній літературі не сказано, які зовнішні ознаки повинні бути в такій державі.

Нехай, думаю собі, порадить нашим міністрам зроби́ти таке не німець, а хтось з своїх.

Чи не почує такий „прожектор“ від міністра-соціаліста.

— Се ж „насиліє“! Се „недемократично“! Ви „націоналіст-шовініст!“...

Такі були мої особисті міркування.

А чи був тут справді німецький вплив—не знаю.

Як що був — слава німцеві за пробудження почуття національної гідности!

Бо ж ще наш національний пророк сказав, що

— Може німець учитель великий, історію нам нашу розкаже.

А він і розказав ту ю історію сотням тисяч наших полонених...

Добре розказав!

Отже віват, німець! слава йому! hoch!

.

Одного красною дня усакує до нашої господи одна пані.

Особа експансивна, надзвичайна патріотка.

— Читали, пане, розказ міністра почти та телеграфа?

— ?

— Не читали?

— Та який розказ? Про що?

— От Господи! Та про нові написи, про українські написи по почтовому відомству.

— Читав. То - що?

— Ой, пане! Я спати не можу та все думаю, коли б вони не наколотили гороху з капустою... Понапи-

сують там такого, що червонїтимеш з сорому... Так боюсь, так боюсь!

Має рацію панї „бояти ся“, думаю собі — Тут уже німець безсилий щось зробити. Адже понаписували в о-ни на грошах (сто карбованців) такого, що й ім'я йому не добереш.

— На грошах! зважте. А що ж казати про якісь там вивіски та таблички! Тут уже анальфабетам, безграмотним урядникам нема чого „стїсняться вь своємь отечествѣ“.

Панї, кажу, мала рацію „бояти ся“...

Але що ж се тїї гострі накази так довго не виконують ся? — міркую.

Адже ж терміни попризначали для виконання... Наказано „донести“ міністерствам, коли вже все буде зроблено...

Чекайте но, може се в Київі, на очах міністрів, таке недбальство. Може в провінції якомсь инакше поставились до наказів п. п. міністрів.

Та ось їду желїзницею, їду через місяць після гострих розказів п. міністра шляхів.

Гей, гей! „Все вь порядкѣ!“ Ось „Казатинь“, „Бѣлая Церковь“, „Деражно“ і т. д.

Думаю: тяжко, мабуть, желїзничникам поривати з „единой недѣлимой“...

По дурному „бояла ся“ моя панї...

Ще не раз доведеть ся німцеві завдавати нам „уроки предметнаго обученія“, щоб зробити з нас людей.

— Привчати ростоваришувавшагося за час революції мешканця України до послуху, до порядку, до дисциплїни.

— До вчасного виконання державними урядниками того, що той чи инший міністр - соціалїст, хоч би й з трьома портфелями міністр, наказує.

Та ось моя поїзденька по желізницях скінчила ся.
Я дома. Я у Києві.

Сиджу якомсь — собі в хаті та міркую: як то тяжко українським міністром бути!

— Міністром самостійної, незалежної Держави — України...

Ні, таки подумайте:

Увесь свій молодий вік, коли юнак ходив ще до університету чи до політехніки, чи до якоїсь там ще іншої російської біди — увесь час такий юнак мріяв про автономію.

Україна повинна мати автономію в російській державі. Тільки автономію!

Того вимагає соціалістична програма.

Того вимагає розвиток продукційних сил Росії.

Того вимагає економічна структура народнього хазяйства тієї ж Росії.

Того вимагає, нарешті, національний розвиток пролетарських мас нашого краю.

— Україні — автономію! Ось наше гасло!

Цуцика мусить пан вести на ланцюжку.

Цуцик не може відбігти від пана далі, як той ланцюжок йому дозволяє...

Се — собача автономія.

Таку автономію для України всмоктав в себе й той чи інший юнак, сидючи на університетській лаві.

При пані—Росії мусить „состоять“ наймичка Україна.

— Бути в Росії на ланцюжку...

Адже відомо, що на нас звикли дивити ся панські нації — московити і поляки, як на націю слуг і наймичок.

. В Галичині вшехпольські кола так і кажуть :

Ukraińcy istnieją na to, ażeby nam dostarczać kucharek i lokai — i na tem kończy się ich historyczna missia (українці існують на те, щоб постачати нам (полякам) куховарок та слуг і на тому кінчить ся їхня історична місія).

А знакомитий погляд московитської інтелігенції на „малороссовъ“, як на добрий „предметъ удобрення для общерусской культуры“, хіба гірший за погляд вшехпольяків?..

Все се впливало на психольогію юнака.

Аж тут революція..

Полетіло все шкереберть!

— Автономія! Україні автономія — галасує наш юнак.

— Чекайте но, юначе! — Хіба ви не чуєте, що вже гасло федерація лунає?..

— Україні автономію в федеративній Росії!

— Хай живе автономна Україна в федеративній Росії!

— Хай живе федеративна Росія і автономна Україна!

Так! Хай живе бузина, а з нею й київській дядько..

І от юнак з такою „бузиною“ в голові стає міністром самостійної, незалежної України.

Життя та добрі люде вимагають творити незалежну державу!

— Організувати військо, бити гроши, наладити адміністрацію, направити економічні відносини, провести соціальні реформи, розуміти ся на міжнародніх стосунках, задовольнити „меншості“... перемальовувати вивіски!..

Та хіба ж се не трагедія „юной души“!..

.

За такими думками заскочила мене згадувана вже пані — патріотка.

— Ой пане! Ой паңе! Та що ж се таке?! Та я ж далєбі збожеволію!..

— Та що таке трапилось? Большевики знову під Київом, чи що?

— Ой... Їй - богу пропаде українська незалежність!

— Ну, то буде федерація з автономією — кажу.

— Жартуете! Ось нате, подивіться!

Тай тицає мені „50 карбованців“.

— Ум-гу! Намальовано гарно!

— Та що „намальовано“! Ви прочитайте написи...

— Ум-гу... „билетом“... „карається“... Так... В одному слові дві помилки... „билетом“ — третя помилка. Се „немножко-множко, какъ гаварять у насъ въ Адесе“...

— Ну що ж...

— Та бійте ся бога! Се ж гроші! Увесь світ дивить ся!

— А „что намъ до шумного свѣта“! Хай живе авт... чи то-пак самостійна Україна! А от ви, люба пані, не звернули уваги ще на одну невеличку похибку — на похибку вже по суті. Ось читайте тут.

— Ну, „за фальшування карається тюрмою“... А що? Треба було „в'язницею“, чи „острогом“?

— Отто-то й ба! За фальшування — каторга, а не тюрма, чи в'язниця, чи там острог. А се не „какая разница“! Тут „двѣ большихъ разницы“... І я бою ся, що тепер посунуть до нас на Україну всі „фальшивомонетчики“... Гайда, мовляв, хлоцці, до безграмотних міністрів, на анальфabetну Україну! Там тепер карають за нашу „роботу“ тільки тюрмою, а може скоро й такі

настануть міністри, що каратимуть тільки висідкою в арештному домі.

— А може, пані, наш парламент нового закона видав? Змiнив каторгу на тюрму? Не читали часом про се в „Кiев'ській Мислi“? Ви ж завзята патрiотка!

— Покиньте жарти! В мене йi-же-ти-богу серце болить! Ну, нехай уже в они першi грошi видали i безграмотно написанi, i фарбою такою, що нею паркани малюють — потреш вохкою хусткою отих „сто карбованцiв“, то й хустка червона, а щоб прочитати той папiрець з другого боку, то треба його до гори ногами, не по-людському, перекинути, нехай уже, бог з ними... перший раз... хапали ся. Ну, а тепер?.. Та доки ж се так буде?! Се ж грошi!

— Заспокойтесь, панi! Я вас розумiю. Розумiю вашу бiль сердечну, хоч би вже через те, що коли я друкую якусь книжку, то пильно вважаю, щоб не трапило ся в нiй якоiсь орфографiчної чи коректурної помилки, i коли все-таки не допильную добре i потiм перечитую вже видруковане, то менi робить ся прикро, якое боляче. Менi здаєть ся, що таке почуття властиве кожнiй культурнiй грамотнiй i поважаючiй свою мову людинi — будь то письменник маленькiй, чи пан мiнiстр, на обов'язку якого лежить пильнувати тексту на грошах. Се — азбука!

— Ну, а за написи на вивiсках та на табличках вже не турбуєтесь? перестали „бояти ся“?

— Та... хай їм хрін! Я вже бачу, що буде таке, як i з грошима...

— А може ще й гiрше буде, кажу.

Панi пішла собі. А я схилив голову перед її святим обуренням та думав собі над тим, як то тяжко нашим мiнiстрам будувати самостiйну державу...

За кілька день по сій „визиті“ розгортаю місцеву українську газету—федералістку, що до Росії тягнеть ся.—еще й такі досі!— і читаю таке: „На паркані головного почтамту над скринькою для листів зроблено такий напис: „Листи винімаються що-години. Першій раз о . . . год. Послідующій „ — “.

Так... Довго ждали виконання тих гострих наказів про українізацію і нарешті діждали ся: „Винімаються“ замість „виймаються“ і „Послідующій“ замість „останній“... По якому воно? Провінціалізм? Льокалізм? — Кий біс! Просто на просто „жаргонізм“! Безграмотність!

Що то дієть ся тепер з моєю панією — патріоткою?..— думаю собі.

Маючи „Хомину“ вдачу, я надумав ся переконати ся, побачити на власні очі той напис.

Іду Хрещатиком. Ось коло „Генерального Секретаріату“ поштова скринька, свіжо пофарбована, і напис: „Поштова скринька для листів“:

Трошки разить оте „ш“ — „пошта“, бо ж скрізь в літературі звик читати „почта“... Трошки одгонить вульгаризмом і нагадує „хваховий“, „хваєтон“, „хвасон“ то-що.

Але байдуже! Нічого. Добре. Тільки якась „патріотично“— московська рука з розмаху провела дві грубі лнії по написах синьою фарбою, закреслила їх.

Не видержала іспиту на українську державність „истинно-русская душа“! — думаю собі.

Посовуюсь далі Хрещатиком до почтамту.

Ось ріжок „Пасажу“, а на вікні skleпу читаю таке: „Всѣ возможныя прохладит. напитки“...

„Всѣ возможныя“... Се варто „карається“, чи „Послідующого“... І чом би „руському чалаеку“ не зірвати

свого гніву на отьому саме написові? Адже се знущання з московської мови!..

Ні. Його хамська натура спинила ся на українському написові...

Аж ось і „Головна Поштова Контора“.

Розчарування! Скринька висить, а написи позабигані дошками...

Схаменули ся! — думаю. — Що то значить „сема держава“ — преса!...

Піду думаю на Думську площу, де містить ся пошта і телеграф, куплю нових марок. Адже вийшли вже.

О! І тут уже нові написи. Тільки погано, що написано: „Пошта і телеграф“, замість „телеграф“, і вже казна по якому: „во дворі“...

Марок не купив: „еще нѣтъ“, сказала панночка при касі.

Отже зверхня українізація поштового відомства зачала ся.

Зачала ся вона й по інших відомствах, але тягнеть ся, як „брати“ наші москалі говорять — „через пень колоду“.

Ви відчуваєте ту нехить, ту душевну муку і страждання людської психики, що звикла до інших, московських форм.

Хіба не яскравий доказ тієї нехиті всі оті маси людей, що ви здибаєте, переходячи вулицями, з офіцерськими та чиновницькими царськими кокардами на „куражках“?

І се після того, як п. військовий міністр видав давно вже наказа познімати ті ознаки з шапок.

Оті кокарди! Досі „чиновники“ всіх відомств ними величають ся! Навіть землячки-українці оті царські „плевки“ ще досі на собі носять!

Наша влада дуже ретельно видає всілякі накази, а за виконанням всіх тих приписів тими, до кого вони відносять ся, доглядати мабуть нема кому.

Виходить, що „всує закони писати, коли їх не виконувати“...

Взяти хоч би такий приклад. Ще перед місяцем, а може навіть давніш, військове начальство (здається командант м. Київа) видав гострого наказу, щоб до трамвайних вагонів сідало не більше пасажирів, як то розраховано при будуванні самого вагона, щоб люде не вішались на вагони, не сідали на його дугах, то-що. В тому ж таки наказі оголошено досить сувору кару за не послух.

Се вже з українізацією не має нічого спільного; се зроблено в інтересі ощадности та збереження на довшій час народнього добра. Стежити за тим, щоб сей розказ був виконаний покладено на міську міліцію.

Чи ж стежить за порядком в трамваї міліція? Чи виконує вона те, що їй наказано?

Нічого подібного! Тим часом ви майже коло кожної трамвайної остановки бачите міліцейського з синьою нашивкою на рукаві та білим гербом м. Київа на ній (сіонський кольор—біле з синім) і він пальцем не кивне, дивлячись на те, як ростоваришувавша ся публіка вішаєть ся на вагонах та гніздить ся на дугах, псуючи тим самим їх.

І ніхто з вищої влади не зверне уваги на те, чом міліція не виконує наказу... Виходить, що всі розпорядження української влади застають ся здебільшого на папері.

Дивувати ся з того, що тих розпоряджень не слушаєть ся населення—нема чого. Для величезної більшости населення сама українська влада суть під „сум-

ленієм“; більшість напевне дивить ся на сю владу, як на щось тимчасове, яке незабаром буде усунуто і возстановлена буде „єдина матушка Расея“...

Питанне:

Хто ж повибиває з голов тих нещасних людей їхні мрії про поворот минулого? Де той авторитет влади, що може переконати їх в тому, що повороту вже немає? Хто, повибивавши тії мрії, дасть тім людям дисципліну, послух, почуттє обов'язку перед українською владою, необхідність корити ся тім законам, що нею встановляють ся?

Невже нам доведеть ся набирати ся переконання, що все се можна зробити тільки за допомогою німецького шуцмана?!

Сумно!

Post scriptum. Допіру потрапив мені до рук папірець — „Знак державної скарбниці“ в 25 карбованців.

Панове київські українські студенти, що винесли на своїх зборах резолюцію про „ганебну“ ортографію на грошах, мають часткову сатисфакцію: міністерство скарбу зглянулось і визнало за можливе повернути відобрані ним права літерам „є“ та „ь“ в слові „караєть ся“: в 25 карбованцях вже читаємо: „карається“, а не „карается“.

Добре! А як же з словами: „Діректор“ та „Кредитовий“? А як же на далі стоятиме справа з „тюрмою“, замість „каторгою“?..

Коли для перших двох слів можна знайти виправдане п. міністру скарбу в його бажанні вимовляти слова „директор“ та „кредитовий“ „нежненько“, з московська, а не так, як властиве нашій народній мові,

як народ здебільшого вимовляє, то вже для самоправного ламання закону — для самоправної зміни каторги — тюрмою, я не знаю де шукати виправдання...

А зрештою не вадило би нашим п. п. міністрам випровадитись на кілька років до Галичини — до сієї лябораторії справжнього патріотизму й національної самосвідомости та поваги до свого питомого... А звідти експортувати на Україну людей з державним розумом, загартованих в боротьбі за державні права нашого народу, не фальшованих політичних діячів. А тоді вже, поварившись в тій лябораторії, можна би було нашим міністрам ставати за урядників по міністеріальних канцеляріях.

Але ж до портфелів і по повороті ще деякий час їм зась! Бо ж штудіювати Карла Маркса — то одно, а правувати державою, а, тим паче, творити її — се вже цілком щось инше!...

20/iv 1918.

Книжки того ж автора:

1) Продаєть ся по всіх книгарнях „конфискована“ „Кієвською Мыс'лею“ брошура „До страшних днів у Київі“ (єврейська соціалістична молодіж і єврейське робітництво в сі дні). Ціна 50 коп.

2) Вийшла з друку брошура третім виданням „Хто такий Тарас Шевченко?“ з образками.

3) Друкуєть ся другим виданєм перероблена брошура „Поет - народолюбець“ (житєпис Павла Грабовського, з портретом і недрукованим ніде ще віршом-автографом).

Ціна 70 шагів (35 коп.).

